

MINISTERSTVO SPRAVEDLNOSTI

Kancelář vládního zmocněnce pro zastupování České republiky
před Evropským soudem pro lidská práva

Výkon rozhodnutí Evropského výboru pro sociální práva ve věci č. 148/2017 *International Commission of Jurists (ICJ) proti České republice*

Zpráva podaná českou vládou dne 28. března 2024

I. ÚVOD

Dne 20. října 2020 rozhodl Evropský výbor pro sociální práva („Výbor“) ve věci kolektivní stížnosti *International Commission of Jurists („ICJ“) proti České republice*, že Česká republika porušuje článek 17 Evropské sociální charty („Charta“), jelikož dětem do 15 let neposkytuje v řízení o činu jinak trestném dostatečná procesní práva. Výbor vyhověl dvěma námitkám stěžovatelské organizace, když jednomyslně shledal, že:

- došlo k porušení článku 17 Charty z důvodu nezajištění nutné obhajoby trestně neodpovědným dětem v předprocesní fázi řízení,
- došlo k porušení článku 17 Charty z důvodu neposkytnutí alternativ (odklonů) k formálnímu soudnímu řízení trestně neodpovědným dětem.

Pokud jde o zbývající námitky stěžovatelské organizace, Výbor nezjistil žádné porušení Charty.

Dne 16. června 2021 přijal Výbor ministrů Rady Evropy doporučení [CM/RecChS\(2021\)15](#). S ohledem na stanovisko podané vládou k rozhodnutí Výboru dne 23. ledna 2021 (DD(2021)74) doporučil České republice:

- pokračovat v započaté práci a přijmout veškerá nezbytná legislativní a institucionální opatření k zajištění povinné právní pomoci trestně neodpovědným dětem v přípravném řízení;
- přijmout veškerá vhodná opatření k zajištění alternativ (odklonů) k formálnímu soudnímu řízení trestně neodpovědným dětem při dodržení lidských práv a nejlepšího zájmu dítěte;
- v příští zprávě o opatřeních přijatých v návaznosti na rozhodnutí o kolektivní stížnosti uvést opatření přijatá v souladu s tímto doporučením.

II. ŘEŠENÍ TÉMATU PROCESNÍCH PRÁV TRESTNĚ NEODPOVĚDNÝCH DĚTÍ PŘED ROZHODNUTÍM VÝBORU

ROZSUDEK EVROPSKÉHO SOUDU PRO LIDSKÁ PRÁVA *BLOKHIN PROTI RUSKU*
(Č. 47152/09, ROZSUDEK VELKÉHO SENÁTU ZE DNE 23. BŘEZNA 2016)

Vládní zmocněnci zahájil vnitrostátní diskuzi ohledně uvedení procesních práv trestně neodpovědných dětí v řízení o činu jinak trestném do souladu s mezinárodními závazky České republiky ještě před vydáním rozhodnutí Výboru. Učinil tak v návaznosti na rozsudek Evropského soudu pro lidská práva (dále jen „Soud“) ve věci *Blokhin proti Rusku* (č. 47152/06, rozsudek velkého senátu ze dne 23. března 2016) a později i na oznámení kolektivní stížnosti *ICJ proti České republice* vládě. Otázku zajištění procesních práv trestně neodpovědných dětí v řízení o činu jinak trestném tak projednávalo [Kolegium expertů k výkonu rozsudků Soudu a implementaci Evropské úmluvy o lidských právech](#), poradní orgán zmocněnce, na několika jednáních, konkrétně: 14. prosince 2016, 12. června 2017, 28. února 2018 a 22. listopadu 2018.

Kolegium expertů zřídilo k řešení problematiky zvláštní pracovní skupinu, která se skládala ze zástupců institucí, které se dané problematice při své činnosti věnují. Pracovní skupina ani Kolegium nicméně nedospěly ke shodě ohledně potřebnosti přijetí opatření k nápravě. Bylo proto rozhodnuto, že se Kolegium bude věcí opět zabývat poté, co Výbor vydá rozhodnutí o kolektivní stížnosti.

II. IMPLEMENTACE ROZHODNUTÍ VÝBORU

A. ZVEŘEJNĚNÍ ROZHODNUTÍ A INFORMOVÁNÍ DOTČENÝCH ORGÁNŮ

Ministerstvo spravedlnosti zveřejnilo překlad rozhodnutí na svých [internetových stránkách](#) a jeho shrnutí ve [Zpravodaji kanceláře vládního zmocněnce č. 1/2021](#). Současně byly překlad rozhodnutí i jeho shrnutí zaslány Ústavnímu soudu, Nejvyššímu soudu, Nejvyššímu státnímu zastupitelství, Ministerstvu práce a sociálních věcí a všem dalším dotčeným orgánům, které se zabývají problematikou.

B. PŘÍPRAVA NÁVRHU NOVELY ZÁKONA O SOUDNICTVÍ VE VĚCÍCH MLÁDEŽE

Kolegium expertů se výkonem rozhodnutí Výboru zabývalo na svém jednání dne 13. května 2021. Doporučilo, aby do přípravy legislativního návrhu novely zákona č. 218/2003 Sb., o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže a o změně některých zákonů („zákon o soudnictví ve věcech mládeže“), který českou právní úpravu řízení ve věcech dětí mladších 15 let o činu jinak trestném uvede do souladu s Chartou, byly zapojeny i osoby zastupující děti v těchto řízeních, ať již advokáti nebo nevládní organizace.

Legislativním odborem Ministerstva spravedlnosti tak byla zřízena *Pracovní skupina k implementaci rozhodnutí Evropského výboru pro sociální práva ve věci ICJ proti České republice* za účelem přípravy návrhu legislativních změn. Členy této pracovní skupiny byli kromě zástupců legislativního odboru Ministerstva spravedlnosti i zástupci Kanceláře vládního zmocněnce pro zastupování České republiky před ESLP, Ministerstva vnitra, Institutu pro kriminologii a sociální prevenci a zástupci justice, kteří se dané problematice při své činnosti věnují (Nejvyšší soud, Nejvyšší státní zastupitelství, Krajské státní zastupitelství Hradec králové, Krajský soud České Budějovice). Návrh připomínkovali rovněž zástupci neziskových organizací, které jsou zastoupeny v Kolegiu expertů. Současně byly zanalyzovány další mezinárodní závazky České republiky v oblasti soudnictví ve věcech mládeže a předpokládané finanční dopady zajištění právního zastoupení dítěte mladšího 15 let v předprocesní fázi řízení.

Ministerstvo spravedlnosti zpracovalo za spolupráce se zmíněnou expertní pracovní skupinou [návrh novely zákona](#). V řízení ve věcech dětí mladších 15 let o činu jinak trestném má být dle novely nově zakotveno povinné právní zastoupení dítěte ve fázi předcházející řízení před soudem pro mládež. Novela rovněž zakotvuje možnost jiného postupu, než aby věc dítěte byla vždy řešena ve formálním soudním jednání, jak tomu bylo dosud.

Návrh novely zákona o soudnictví ve věcech mládeže schválila vláda dne 6. září 2023 svým [usnesením č. 672/2023](#).

Návrh byl následně předložen k projednání Parlamentu ČR. Aktuálně je projednáván jakožto [sněmovní tisk č. 540](#) v Poslanecké sněmovně. Dne 27. února 2024 byl návrh schválen Poslaneckou sněmovnou ve druhém čtení.

C. OBSAH NÁVRHU NOVELY ZÁKONA O SOUDNICTVÍ VE VĚCECH MLÁDEŽE

1. ÚVOD

Navržená úprava v hlavě III zákona o soudnictví ve věcech mládeže komplexněji upravuje všechny fáze řízení ve věcech dětí mladších 15 let.

Zaprvé upravuje „trestní fázi“ pokrývající prověřování, zda byl spáchán čin jinak trestný a zda se jej dopustilo dítě mladší 15 let.

Zadruhé reguluje fázi řízení před státním zastupitelstvím. Jejím cílem je posoudit, zda jsou splněny podmínky pro podání návrhu soudu pro mládež na uložení opatření dítěti mladšímu 15 let nebo zda je možné řízení ukončit v této fázi řízení, aniž by dítě bylo stavěno před soud.

Zatřetí, hlava III upravuje rovněž soudní fázi řízení před soudem pro mládež.

2. POVINNÉ ZASTOUPENÍ DÍTĚTE VE VŠECH FÁZÍCH ŘÍZENÍ

Dítě mladší 15 let bude nově ve všech fázích řízení povinně zastoupeno (od stejného okamžiku jako podezřelý mladistvý, tj. již od podání vysvětlení nebo jiného úkonu směřujícího vůči dítěti). Pokud možno, bude dítě zastoupeno po celou dobu stejným právním zástupcem. Právním zástupcem dítěte bude vždy pouze advokát, přičemž se v první řadě umožní dítěti, jeho zákonným zástupcům nebo opatrovníkovi, aby právního zástupce dítěti zvolili. Pokud tak neučiní, bude právní zástupce dítěti ustanoven soudcem.

Právní zástupce řeší v řízení ve věcech dětí mladších 15 let ve vztahu ke spáchanému činu trestněprávní otázky. V tomto směru se jeho postavení do určité míry přibližuje postavení obhájce. Proto se navrhuje, aby byl ustanovován z pořadníku vedeného pro účely ustanovení obhájce v trestním řízení. Tím bude naplněn požadavek vyplývající z rozhodnutí Výboru, aby mělo dítě mladší 15 let k dispozici shodné právní prostředky, které má k dispozici ve stejné situaci dospělý. Vzhledem k tomu, že v řízení ve věcech dětí mladších 15 let se navíc zdůrazňuje hájení nejlepšího zájmu dítěte, upřednostňuje se, aby byl právním zástupcem ustanoven advokát, který se na tato řízení specializuje. Proto se advokátům nově umožňuje, aby požádali o zapsání své specializace na řízení ve věcech dětí mladších 15 let do zvláštního pořadníku. Advokát zapsaný v tomto pořadníku bude dítěti mladšímu 15 let ustanoven jako právní zástupce přednostně.

Náklady na ustanoveného právního zástupce hradí v první fázi vždy stát. V případě, že dítěti bude uloženo opatření, bude mít soud pro mládež možnost v odůvodněných případech uložit náhradu těchto nákladů dítěti mladšímu 15 let, případně dalším osobám, které mají povinnost o dítě pečovat. V tomto případě zhodnotí kromě majetkových poměrů soud pro mládež i další okolnosti, za nichž se dítě dopustilo činu jinak trestného. Vezme v úvahu rovněž motivy jeho jednání, povahu tohoto jednání, jeho osobnostní charakteristiky, sociální poměry a případně i další okolnosti.

3. MOŽNOST STÁTNÍHO ZASTUPITELSTVÍ NEPODAT NÁVRH NA ULOŽENÍ OPATŘENÍ DÍTĚTI MLADŠÍMU 15 LET

Novela dále nově doplňuje postup státního zastupitelství po skončení trestní fáze řízení. Ve fázi řízení před státním zastupitelstvím s působností v netrestních věcech posoudí příslušný státní zástupce, zda je třeba podat soudu pro mládež návrh na uložení opatření dítěti mladšímu 15 let, nebo zda jsou splněny zákonné podmínky, kdy takový návrh podán být nemusí.

Návrh bude možné nepodat, pokud:

- vzhledem k povaze a závažnosti činu jinak trestného, postoji dítěte mladšího patnácti let k jeho spáchání a jeho chování po spáchání takového činu, osobě dítěte, jeho výchovnému prostředí a dosavadnímu způsobu života a případně též vzhledem k době, která uplynula

od spáchání činu jinak trestného, je zřejmé, že uložení opatření dítěti není zapotřebí a že již bylo dosaženo účelu tohoto zákona;

- v souvislosti se spácháním činu jinak trestného dítětem mladším patnácti let jeho zákonný zástupce, opatrovník nebo pěstoun, jiná osoba, které bylo dítě svěřeno do péče, škola, jež je žákem, nebo výchovné zařízení, v němž žije, vůči dítěti již použili dostatečné výchovné prostředky nebo výchovná opatření podle zvláštních právních předpisů anebo soud nebo orgán sociálně-právní ochrany dětí rozhodl o uložení výchovného opatření podle zvláštních právních předpisů a tento postup lze považovat za postačující k dosažení účelu tohoto zákona;
- opatření, jehož uložení by se navrhovalo, by bylo zcela bez významu vedle opatření, které pro jiný čin jinak trestný již bylo dítěti mladšímu patnácti let uloženo, nebo které mu podle očekávání bude uloženo, pokud takové opatření postačuje k dosažení účelu tohoto zákona, nebo
- opatření, jehož uložení by se navrhovalo, by bylo zcela bez významu vedle opatření, které již bylo dítěti mladšímu patnácti let uloženo za provinění, které spáchalo po dovršení věku patnácti let, nebo které mu podle očekávání bude uloženo, pokud takové opatření postačuje k dosažení účelu tohoto zákona.

4. MOŽNOST SOUDU ROZHODNOUT O UPUŠTĚNÍ OD ULOŽENÍ OPATŘENÍ BEZ JEDNÁNÍ

Dále se navrhuje, jako další z možných odchylek od formálního vyřízení věci v rámci soudního jednání, zakotvení pravomoci soudu pro mládež rozhodnout o upuštění od uložení opatření, aniž by bylo nutné nařídit jednání. Tento postup bude možný, jestliže ve věci lze rozhodnout jen na základě účastníků předložených listinných důkazů a dítě mladší patnácti let a státní zastupitelství s rozhodnutím věci bez nařízení jednání souhlasí. Případně také tehdy, pokud se práva účasti na projednání věci vzdali.

III. ZÁVĚR

Česká republika si byla vědoma určitých nedostatků v procesních právech dětí mladších 15 let v řízení o činu jinak trestném ještě před vydáním rozhodnutí Výboru. Při analýze a implementaci závěrů rozhodnutí Výboru a doporučení Výboru ministrů Rady Evropy tak mohla navázat na již dříve uskutečněné diskuze.

K implementaci rozhodnutí Výboru připravilo Ministerstvo spravedlnosti za spolupráce s experty z justice a zástupci neziskového sektoru novelu zákona o soudnictví ve věcech mládeže. Novela je v současné době v pokročilé fázi legislativního procesu. Po schválení v Poslanecké sněmovně bude následovat její projednání Senátem a předložení k podpisu prezidentu republiky. Nabytí účinnosti novely lze očekávat v druhé polovině roku 2024.

Česká republika je s ohledem na výše uvedené přesvědčena, že Výborem shledané porušení napravila a uvedla procesní práva dětí do 15 let věku v řízení o činu jinak trestném do souladu s článkem 17 Charty.